

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold, za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1875.

Tečaj XV.

„Tovariš“ tovarišem.

Po bridkih skušnjah zmordeni so slovenski liberalci popustili polemiko s Staroslovenci, slogo in skupno delovanje povdarjajo in so vsaj sedaj, ko vidijo, da sicer národna stvar brezupno propada, obrnili svoje orožje na tisto stran, od koder žuga pogin liberalnim in klerikalnim Slovencem. A ne tako naši mladi iz med učiteljskega stanu; ti še zmirom vzrokov neznačajnosti učiteljske iščejo pri narodni večini deželnega zbora, njim je še zmiraj krivo slovensko učiteljstvo društvo rasti in razširjevanja „Lehrerverein-a“, naj bolj pa obsojajo „Učit. Tov.“, ker ne piše v duhu časa, t. j. ker nima na vsaki strani peticij za zboljšanje učiteljske plače, ker se poganja za národno šolstvo na verski podlagi. „In učitelji, ki „ne marajo za tako pisavo, so prisiljeni, naročiti si liberalnih časnikov.“ Ali ti ljudje tako govore in pišejo iz sebičnosti, nevednosti, častilakomnosti ali iz naivnosti, kdo jih razume? Blaženi ljudje, da jih družega ne teži! Kdo ne misli tukaj na tiste meščane, ki so ob cesarjevem prihodu z metlami ob deske butali. Vprašani, zakaj da ne streljajo, so imeli sto in sto zgovorov, a najposlednji je bil še le ta, da nimajo smodnika. Tako vedo tudi naši mladi naštevati sto vzrokov, a pglavitnega ne poznajo ali ga nočejo povedati, a namest tega pa vzroka drugej in tam iščejo, kjer ga ni. Ti ljudje še zgodovine šolstva od l. 1860 naprej ne poznajo, se iz nje niso ničesa naučili; ali so premladi, ali pa preveč modri, da ljudi ne poslušajo, ki so sami to skusili, in okoliščine, v katerih smo sedaj, primerjajo z okoliščinami, v katerih smo bili še pred kratkim časom.

A ti ljudje pa vendar po zgledu onih meščanov prav verlo ob deske butajo, da se kar razlega po časnikih, ter napadajo v svoji gorečnosti

osebe, ki národní strani prav nič ne škodujejo, in so razpertije med učiteljstvom toliko krivi, kakor národní učitelji. — Kaj namreč hasne národní stvari vse udrihanje po ravnateljstvu in po nekaterih učiteljih na c. k. učiteljišču. — In nasprotniki naši ti, ti pa se jim smeja, kedar jim je pa ropotanja dosti, pa vernejo vse to v natlačeni, čeztekoči meri, in udrihajo po vsakem, kdor si upa imeti lastno prepričanje. Da pri takem ravnanji čedalje več tal med učiteljstvom zgublamo in nasproti izurjenemu, umnemu in dobro vredjenemu neprijatelju moramo propasti, to je gotovo.

Povzemimo pa ob kratkem zgodovino učiteljskih razmer na Kranjskem od jeseni l. 1872., kajti dosihdob je bila večina učiteljev národná. — Ali kako dolgo je terpela ta národnost. Nemčurji videti to národnost navdušenje in ker so se bali, da bi vendar utegnili nekaj se prijeti, so začeli bolj strogo postopati, plamen je ugasnil, in zopet je bil ljudski učitelj prvi, ki je vse overgel, kar je poprej terdil in zagovarjal, mislé si: Bog je sam sebi naj prej brado ustvaril. — A to se more spoznati, nasprotniki so previdno in preišljeno ravnali. Naj mladi pišejo tolikrat, kolikrat hočejo od učiteljskih ničel, ki vlečejo z nemčurji, kaj pomaga vse to, ker imajo te ničle, ko bi že tudi res bile, pred sabo — enkljo — ki jim daje veljavo. Osnovali so svoj šolski list, vstanovili „Lehrerverein“, imé so dali zopet ljudski učitelji. — Ni bilo treba veliko vplivati in pritiskati na učitelje, hitro so spoznali svojo korist (!) in pozabili vse drugo, „Lehrerverein“ se je širil, morebiti še bolj, kakor so kolovodje sami mislili. Nemci imajo pa tudi izverstno politiko, ki jih nikdar ne zapusti, po očetovski skerbé za svoje ljubimce, njih brezobzirnost in eksklusivnost pa ne pozna ne konca ne kraja; po eni strani to miče in vabi, po drugi pa omahljive bega in plaši. V takih okoliščinah se „Schlztg.“ lahko hvali: „vse je za nami, učitelji so spregledali in slovo dali národnim „sanjarijam, vendar je enkrat napočila zora boljšega spoznanja?“ S kratko rečeno „Lehrerverein“ z železno roko vlada učitelje, tirja podložništvo in udanost, a ima svilnato rokovico. Učiteljem pripoveduje in kvasi o rečeh, katere radi slišijo n. p. o plači, o poprejšni služnosti in sedanji svobodi, o veljavi, njih važnosti in imenitnosti, jih graja in hvali ob enem. Pohvali pa priprostega človeka, obetaj mu, kar si želi; vse karkoli hočeš, napraviš iz njega; taka je pri večini naših učiteljev. Popustili so svoje stare, nekdanje prijatelje, volili si novih, kateri so jim bolj na dušo govorili in od katerih so več pričakovali. Nekateri so vendar že spoznali, da jih „Schlztg.“ za nos vodi, nekateri pa še sedaj tega ne spoznajo, t. j. imajo svoje vzroke, zarad katerih tega nočejo spoznati. Toda pojmo dalje! Deželni zbor je l. 1872. novo šolsko postavo za Kranjsko sklenil. Da ni bila precej poterjena, ni bil drugi kriv, kakor deželni odbor v večini národná (?!). In ko je bila deželna šolska postava poterjena in speljana,

je že „Lehrerverein“ koval peticijo za peticijo; kdor jih ni podpisal, ni bil učitelj, je bil zoper povišanje učiteljske plače. Deželni zbor je odložil te prošnje z nejevoljo. A „Schlztg.“ je najdla v tem povod, da je napadala deželni zbor, in vzlasti njegovo národno večino. Kdo more tedaj reči, da je „Schlztg.“ umazan list, kdo ne priznava vredništvu izvanredno in odlično spretnost in izurjenost v zvijači, prekanjenosti in umetnosti, kako se pači javno mnenje in propaganda dela. — Kaj pa naši mladi? — Nekoliko so se jim oči odperle; a kar store, je nepremišljeno in nepreudarjeno. Radi bi nekaj, pa sami ne vedo kaj in kako!? Sicer so pa ob početku l. 1874 verlo začeli udrihati — po načelih (?), ki jih zastopa „Schlztg.“; a tega ne, a le po tistih, ki se vredništva vdeleže! Brali smo l. 1874. več spisov iz omladinskih krogov, v katerih napadajo učenci na c. k. učiteljišču svoje učenike. Prašamo le, ali taki spisi národni stvari kaj koristijo, ali ni bila tukaj národnost le zagrinjalo, za katero se skriva mladeniška nepremišljenost, da ne rabimo družega izraza. In taki dopisniki hočejo podreti vpliv „Lehrervereina“ na kranjske učitelje. Taki dopisi, ki se tičejo zgolj oseb, strasti še huje vnemajo, stvari pa več škodijo kakor koristijo. — Naši mladi pa v svoji kratkovidnosti niso nikdar opuščali napadati slovensko učiteljsko društvo, in nekdo je pr. l. m. avgusta, ali iz šale ali v resnici svetoval, naj se liberalni slovenski učitelji združijo z liberalnimi nemškimi, da postane eno liberalno društvo! Čudo golemo, da so se vendar ohranili narodni učitelji, ki niso gledali niti na levo, niti na desno, in so ostali pri svojem prepričanju; ako so namreč ostali Slovenci, niso videli v domačem taboru drugega, kakor razpertije, in poleg tega bati se je njim bilo svojih nemčurskih sosedov; ako so prestopili, so bili vsaj od ene strani zavarovani, in njih prestop jim je vtisnil neizbrisljivo znamenje prosvete, učenosti in učiteljske sposobnosti.

(Dalje.)

Vesoljna mera in vesoljna utež. *)

Kako važna in koliko vpliva ima raba enake mere in uteži za kupčijo in promet, kaže dovolj to, da so tako vesoljno — metersko mero — sprejele že skoraj vse omikane deržave. Izumeli so to mero na Francoskem konec preteklega stoletja in že l. 1799 obvezno (obligatorično) vpeljali; od l. 1840 velja tam kot jedina mera, in po nji že meri in tehta pol drug sto milijonov ljudi.

Tudi v Avstriji so se jeli ozirati na tako splošno mero, ki sedaj velja skoraj po vsi Evropi. Postava sklenjena l. 1871 v oboji zbornici

*) Pod tem imenom novega nič ne podajamo. Kar je tukaj rečenega, je v g. dr. Močnikovi knjigi „Nove avstrijske mere in uteži“ bolje in obsirnejši povedano; a stvar je silo važna, zato radi o nji govorimo.

je bila 16. junija istega leta poterjena. S prvim januarjem l. 1876 se ima obvezno vpeljati, a člen 8. dovoljuje, da se more vpeljati že l. 1873, ako se stranki porazumete.

Velika korist te mere je posebno v tem, da je jednota, podlaga vse sisteme, dobljena po geometričnem potu, ker je namreč deset milijonovi del četrti zemeljskega poludnevnik, in ker je desetiška sestava, ki je podlaga ti meri in uteži, naj bolj jednostavni ali prosti način, da se izrazijo jednote in podrazredje te jednote.

Meterska sistema ima pet jednot.

1. Mera za dolgost. Jednota je meter, okoli 3' 1" in 11''' po dunajski meri. Razlomki so: decimeter = $\frac{1}{10}$, centimeter = $\frac{1}{100}$, in milimeter = $\frac{1}{1000}$ cele jednote. Dekameter = 10 metrom, hektometer = 100 metrom; kilometer je = 1000, in miriameter = 10.000 metrom.

2. Mera za ploskev. Jednota je kvadratmeter okoli \square' . Od te se speljuje poljska mera ar = 100 \square mtr. in hektar = 100 ar. Oboje le kot poljska mera (area po latinsko ploskev.)

3. Kubična mera. Jednota je kubikmeter = nekaj več od 31 kub. čevljev. Tukaj je kubikmeter = 1000 kubikdecimetrom = 1 milijon kubikcentimetrom.

4. Otle (posodne mere) za suhe stvari in tekočine. Jednota je liter, t. j. kocka, ki je po robovih dolga 1 decimeter. Jeden liter = $\frac{16}{100}$ jednega vagana in $\frac{7}{10}$ dunajskega bokala ali okoli 3 maslice (3 maslice brez jedne petine.) Razlomki so: deciliter = $\frac{1}{10}$, centiliter = $\frac{1}{100}$, mililiter = $\frac{1}{1000}$ litra.

5. Uteži. Jednota je kilogram. — Voda tehtana v jednem kubikdecimetru pri 4 stop. toplote po Celsij. Kilogram je = nekaj nad libro in 25 lotov po dunajski meri. Dekagram je $\frac{1}{100}$ in gram je $\frac{1}{1000}$ kilograma. — Pervotna jednota je, se ve da gram, t. j. peza prekapane vode v 1 kubikcentimetru, a toliko vode ni lahko meriti in tehtati, tedaj so pa vzeli tisočino tega = kilogram za jednoto.

L. 1808 je bilo končano merjenje poludnevnik, in potem so končno določili dolgost metru, kot delu poludnevnik. Od tečaja do ravnika je 5,132.430 pariških seženj (toisen). Deset milijonov del tega je 443.296 pariških čert ('''') in tako dolg je meter. Take dolgosti so naredili 2 palici iz platine, ki se shranujete kot pervotna mera v državnem arhivu in na pariški zvezdarni. Pervotna mera v Avstriji je palica iz stekla; ob toploti tajočega se ledu najdlji so, da je ta pariškemu izvirnemu enak = 999.99764 milimetrov. Pervotna utež je kilogram iz gorskega kristala, ki je v brezračnem prostoru = 999997.8 miligramov pervotnemu kilogramu.

Vzorne (normalne) mere in vzorne uteži so posnete po poverjenih obrazcih, in nad redom in natanjnostjo čuva c. k. pervomerska komisija (Aichungs - Commission.)

To kratko razjasnilo obsega vso sistemo meterske mere. Kakor berž kdo pregleda in zapopade njeno bistvo in natorno zvezo, čudi se, kako jednostavna je ta mera in koliko utegne koristiti trgovini in prometu.

Ker je denar že od l. 1859 vravnán po desetiški sestavi, bomo od l. 1876 v trgovini množili samo z desetinkami. Bolj jednostavnega številjenja, da bi se ložej ogibali pomot, menda ga ni. Kedar se meterska mera ne le vpelje, temuč tudi pri nas spremeni v meso in kri, bomo imeli še le pravo korist od tega. Da se doseže ta smoter, vpeljuje se že pri nas meterska mera tretje leto, dokler se ne upelje obvezno že prihodnje leto.

Pred vsem je treba poznati 5 meterskih jednot, potem pa njih množine in podrazrede. Tega se bomo privadili brez posebnih težav, ker vsa sistema je tako lahka, da se da razložiti v malo versticah. Čim bolj se je navadimo, tem bolj se nam bode prikupila, ko spoznamo njeno prednost mimo druge mere.

Drugič bode pa treba, da si dobro zapomnimo razmero med staro in novo mero, ker sicer ne bomo mogli staro in novo mero prav presojevati in praktično obračati si v korist. To je pa že bolj težko, pa to se moremo pridobiti po vsaki ceni. Računjenje z novo avstrijsko veljavo nam ni bilo samo na sebi težko, marveč njeno razmerje, njeno določevanje proti stari veljavi. Danes se nam smešno vidi, kako smo premišljevali, koliko se bode za nove krajcarje kupilo te ali unę reči, katero smo kupovali po starem denarju. A še dalje časa bode trajalo, preden bomo mogli povedati dolgost, ploskovnost ali telesnost v metru, ali določiti težo v kilogramih, ker mislili bomo zmirom na staro mero, katero moramo poračuniti v novo. Pili bomo pivo na litre, na zadnje pa se bomo vendar le vprašali, ali nismo prestopili svoje navadne mere; kupovali boko kavo sladkor in meso na kilograme, a mislili bomo na funt, preden se navadimo novih mer in pozabimo stare, katere se nam bodo pa zdele silo nepraktične.

Imamo pa še eno leto, in tega ne smemo zamuditi, da bi se ne pripravili za to, kar ima nastopiti l. 1876. Pred vsem pa ima šola nalog da se poprime te zelo važne stvari, da razjasni otrokom do dobrega to stvar. Nalog je tudi vseh društev, da se pečajo s to rečjo, ker to je abc našega prihodnjega občenja. Več pa, kakor šola in društva bi pa storili trgovci za novo mero, ako bi jo že sedaj, ko je že dopuščena, rabili in tako sebe in občinstvo na njo pripravljali.

Iz zgodovine tvarinarstva.

(Dalje.)

Ko so začeli klasikarje podučevati, odperta so bila vrata tudi poganskemu mišljenju, in vstopilo je naj bolj kosmato tvarinarstvo poganškega veka. Peter Pomponacij v Padovi († 1525) n. p. je razkazoval v svojih spisih golo bogatajstvo, vzlasti o nauku od neumerjočnosti človeške duše, o prosti volji, o previdnosti Božji. Tvarinarstvo so tudi gojili med drugimi: Cezar Cremoni, učenik v Ferari in Padovi († 1630), Giardano Bruno, razdominikan († 1600). Tvarinarstvo in brezboštvo je tako svet oklenilo, da ni bilo skoraj dežele v Evropi, ki bi ne imela učenjaka za tvarinarstvo mislečega in delajočega. Združevali so se v zadruge, kakor je bila družba, ki je nastala v Veroni l. 1546; po svojem programu prizadevale so si te zadruge, da strebijo do čistega vsako razodeto vero. Lucilij Vanini, profesor v Tuluzi, obsojen l. 1619 na germado, povedal je pred parlamentom (sodnijo), da je ud neke zveze, ki se je osnovalo v Neapolji; njega naloga je, da razširjuje brezboštvo po vsi Evropi. Ko je verska prenarredba (?) reformacija napadala naj imenitnejše nauke in načela svete cerkve, je korakalo prostoverstvo toliko hitreje. — David Hume (roj. 1711 v Edinburgu) je imel čutvenost (vidne stvari) za vir vsega spoznanja; metafisika je bila njemu le domišlija, in spoznava Boga in človeške duše prazne sanje. Bolingbrocke, angleški državnik in modroslovec (roj. 1672., umerl 1751. l.) je terdil: „Človek je naravna stvar (enaka drugim), in le bolj popolnoma osnovana žival. Vera je berzda za nižje ljudstvo“. Tvarinarstvu in brezboštvu je bila tedaj pot nadelana, razširjanje zagotovljeno. Posebno marljivi so bili pa tvarinarji in brezbožniki na Francoskem. Francoz Condillac (1715 — 1718) je razlagal, da vsaka predstava in vsako mišljenje prihaja le od tega, da se mišice (kitive) v možganih gibljejo. Julian Affroi de la Metterie je razvijal v svojih spisih najdebelejše tvarinarstvo. Imenoval je človeka „avtomata“ (stvar, ki sama prostovoljno nič ne deluje), od pameti, od neumerjoče duše se pri njem ne more govoriti. Voltair (roj. 1674., umerl 1778. l.) je prisegel, „da hoče vse svoje življenje delati na to, da overže kristjanstvo in razodeto vero.“ On in njegovi somišljeniki (Diderot, d' Alembert i. dr.), ki so se imenovali modroslovce, osnovali so posebno literarno delo, da bi ložej razširjevali svoje brezbožne nauke. Podlaga njih krive modrosti je bila: povzdignimo tvarinarstvo v versko resnico, pri tem pa podremo altar in prestol. Spise teh Belcebubovih bratov, ki so mergoleli brezbožnih, tvarinarskih in knezom sovražnih načel so čitatelji gladno požirali. Volterovci so se posebno ozirali na rastoči rod. Očanec Voltair je pisal 15. dec. 1762 prijatelju d' Alembertu: Trudite se od vaše strani, kolikor morete, da razsvetlite mlade ljudi. Osnovali so neko pozvedoval-

nico (Adress - Comptoir), kjer so preskerbovali gojiteljem službe, ako so obetali, da bodo delali za modroslovje. Po „Journalistu iz Luksemburga“ (15. novembra 1783) zagotavlja neki nemški državni knez l. 1778: samo Nemčija je dobila dosihmal iz roke d' Alembert-ove nad 400 gojiteljev. Volterjev nauk je imel po vsi Evropi priveržence, skoraj vse kronane glave so bile z njim v zvezi, tako da je Volter že l. 1766 mogel pisati grofu d' Argental, ni ga skoraj nemškega kneza, da bi ne bil modrijan. Se ve, da so prostodušovci mogočnjakom zakrivali svojo namero, da hočejo z oltarjem vred podreti tudi prestole. Na Nemškem so si nauki modroslovja poglavitno širili po „Allg. deutsche Bibliothek“, katero je berlinski knjigar Nikolaj 1765. l. na svetlo spravil. Imela je ravno tisti namen, kakor enciklopedija, namreč uničiti vse kerščanstvo. L. 1776 je vpeljal Adam Weishaupt, profesor kanonskega prava, v Ingolstadt red lučnjakov (Illuminaten-Orden), članovi so bili od kraja le dijaki, a pozneje tudi možje raznih stanov, ki so bili zaprišeženi sovražniki „vladuhom“ (kraljem) in „sleparjem“ (svečenikom), katere so imenovali s splošnim imenom „hudobnih“. Tudi lučnjaki so se pečali z odgojo. V njih pravilih se glasi med drugimi: On (namreč novo sprejeti) naj skuša pridobiti si prosto ljudstvo z vplivanjem na šolstvo, z radodarnostjo: naj nikar ne prezira vojaških šol, akademij, tiskarn, knjigoterštva, stolnega kapitela in sploh naj vsikdar misli, kako da bi oblast dobil nad nje. Pri lučnjakih najdemo ravno tako častivce tvarinarstva in brezboštva, kakor pri francozkih krivih modrijanih, pri Volterovcih. Iz umazanih knjig Volterja, d' Alemberta in drugih enacih, so zajemali lučnjaki svojo duševno hrano.

Na Francozkem so prišli v poslednjih letih 19. stoletja do skrajne meje modroslovja prostoduševcev, — do tvarinarstva: „vsaka vera ima nehati, blagost si iščimo v posvetnem vživanju“. Da se doseže ta smoter, odpraviti je treba dvoje zaprek: svečenika in kralja, in sicer svečenike, ker nauki, katere oznanujejo v imenu kerščanstva, protivijo tvarinarskemu vživanju; a kraljevo oblast pa, ker opovira brezglavno enakopravnost vseh stanov. Zastopovalci modernega tvarinarstva so bili vredni potomci svojih prednikov. — Ker molijo tvar, njem tedaj ni večja brezglavnost kakor vera na Božje bitje, in breztvarno (imaterielno) dušo. Vživaj! ker s tem življejem se konča vse za te; toraj išči svojega zveličanja v tem, da življenje vživaš. To je njih glasilo. Po Ljudoviku Feuerbachu je Bog tak, kakor človek, a to bitje si človek drugačno predstavlja.

Po Karolu Vogtu duša ni breztvarna, od telesa ločljivo bitje, ampak le zborna ime za razna opravila, kar spada izključljivo čutnicam, ako pa organ, t. j. človeško telo konec vzame, nehajo tudi ta opravila. (Tedaj zanikanje nauka od prihodnjega življenja.) Proste volje ni, tedaj tudi ne odgovornosti in razzodivnosti (Zurechnungsfähigkeit). (Obrazi iz

živalskega življenja.) Büchner (sila in tvar): „Vse, kar so dosihdob modroslovni dušeslovci bledli od samostalnosti človeške duše, in od njene neodvisnosti nasproti njeni tvarinarski snovi, je brez vse vrednosti, ako to nasproti stavimo sili doveršenih dejanj“. Ako je pa človek le stroj, in nima proste volje, tedaj odpadejo vsi pojmovi od kreposti in hudobije, od razsodivnosti. Načela, ki izvirajo iz modernega tvarinarstva, in katera speljujejo tudi njegovi zastopovalci, v resnici grozna so. Brezdvojbinu je, da cerkvi, državi in človeški družbi ni ga bolj nevarnega nauka od tvarinarskega. Smert prinaša vsemu družbinemu redu, in uniči ne le blagostanje narodov, timveč tudi narode same.

Jan Nep. Nečásek.

F.

»Učili ste nas ne le z besedo, ampak tudi z djanjem.
Kar ste nam velévali, ste tudi sami spolnovali.«

Kedar je odšel bil Nečásek iz Ljubljane, poklonili smo se učitelji ravnatelju nasledniku, in isti govornik starosta, kateri je poprej tolikrat preslavljal Nečáska, v ogovoru razodene tudi veselico, da odslej na gimnaziji Ljubljanski gojila se bode čista veda (die reine Wissenschaft). — Kaj je to, vzdihnem pričujoč sam pri sebi, mar se doslej ni? — Tedaj nisem razumel še, kaj če to biti; sedaj — 13 let poznej — razumem in z menoj vred čutijo mnogi drugi to le prebridko.

Kaka veda pa se je gojila za Nečáska in kako? — „Učili ste nas ne le z besedo, ampak tudi z djanjem. Kar ste nam velevali, ste tudi sami spolnovali“ — spričujejo mu učenci slovenski.

Longum est iter per praecepta, breve ac efficax per exempla t. j. Dolga je pot po naukih, kratka in zdatna po zgledih, velí modrijan poganski (Seneca). — Verba movent, exempla trahunt t. j. Beseda gine, zgled prešine, kaže stari pregovor. — Nauk v šoli, da se lože prime, pojasnuje se v zgledih. — Vera, da je prava, mora biti živa t. j. kazati se v življenji; ljubezen, da je prava, biti mora dejanjska t. j. razodevati se v dejanji in v resnici, ne samo v besedi ali z jezikom. — „Vi me kličete: Učenik in Gospod! in prav govorite; sem tudi. Zgled pa sem vam dal, da ravno tako, kakor sem jaz vam storil, tudi vi storite. Ako to veste, blagor vam bo, če boste to storili.“ —

Po teh in takih pravilih je ravnal Nečásek svoj uk in svoje veléve. Bil je tako zgled v posnemanje sploh vsem, učiteljem in učencem. Vzlasti znamenita mi je bila njegova prostost in svoboda, njegova posebna samostojnost. Bil je vsakemu služenj, nikomur pa suženj. To je kazal vsem, posebej svoji gospej priporočal malo pred smertjo :

5) „Ohrani si samostojnost; ta je veliko vredna; po njej si ohraniš zadovoljnost tudi v nesreči.“

Popolnoma sam je stal Nečásek od konca med učitelji v Ljubljani, sicer nad vsemi, ki pa neznanemu niso bili vdani, nekteri bili so mu celo nasprotni; vendar ni moledval, naj se mu zaupa, kajti zaupanje mora se zaslužiti; tudi ni koledval pri posamesnih, češ, pobratimo se, kakor počenjajo marsikteri likarji sedanji. O pirovanji ali v gostéh res ne preséda tako pobratimstvo; jako žali pa se po njem dostojnost o vnémarnem ali napačnem službovanji, o slovesnih prilikah, proti predstojniku vpríčo podložnikov i. t. d. „Prijateljsko tikanje med starši in otroci je greh, kateri za vselej razdere spoštovanje do staršev — očeta in matere, in kaj dostikrat vzrokuje tudi druge žalostne nasledke“, terdi dokaj sloveč učitelj (J. Schmid. Kat. hom. Repertor. IV, 3.).

Z vsemi prijazen, z nikomur preprijazen si je Nečásek po svojih delih popolnoma samostojno pridobil potrebno vdanost ter občno spoštovanje, in učil je potem tako vspešno z besedo in z dejanjem. — Samostojnost naj si ohrani gospod proti služabnikom, učitelj proti učencem, pa tudi proti vnanjim ljudem, posamesnim ali strankam, proti gospodarjem, tergovcem, obertnikom, ali katerim si bodi malikóm. Ne bodi presladak, da se kdo s teboj ne posladká. Ne bodi muza proti nižim, nikdar liza proti višim. Mila ti naj bo sveta prostost. Igre in dolgovi pogubljenja so mostovi. Strastna navada težka klada; dobra, lepa navada pak je krepóst.

V tem duhu je učil Nečásek tudi šolsko mladino in ker „mladosti svet ozek je, možgani so široki“ — kazal ji je postavo ter veléval določno, kako je izverševati. — „Najboljša postave razlaga je vzgled. Kdor tega vidi, ima koj um in razum in ne potrebuje nobenega pojasnovanja. Viditi se pravi tù naučiti se“ (Hevénesi). — Beda je veda, dokler znanja ne poživlja djanje. To mu je bilo vzlasti v čislih, in kar je veleva drugim, je tudi sam spolnoval. — Prepoveduje se dijakom tobak piti javno, odsvetuje pušiti ga tajno. — „Nikar tudi mi ne kadimo očitno, vzlasti po učilišču“, kajti učilišče je svetišče, in hramina Vilinska nikdar postati ne sme vojarna ali tovarna, razgovarjali smo se nekđaj za Nečáska v posebni družbici učitelji; kar oponosi neki profesor: „Quod licet Jovi, non licet bovi.“ — „Sed a bove majori discit arare minor“ — popravi mu koj učitelj starejši, in — tako je.

„Dela staršev so bukve, iz katerih se učijo otroci“ — piše sv. Jovan Zlatousti, in po dejanji učiteljev in gojiteljev ravnaajo se tolikrat učenci in gojenci. Vladati so tudi k samostojnosti mladenči ne da hočejo postati, temuč da v resnici postanejo prosti, in da svobodno spolnujejo v življenji, kar so po gotovih velévah spolnovali še učenci. — Kakor mati polagoma popušča dete, kedar ima vzhoditi, kakor oče sina, kedar ima sam svoj

biti; tako naj učitelj iz podločnosti, v kateri živi, popušča učenca k svobodnosti, da se skoro ne zná, kakor se spreminjajo med seboj v mavrici barve, uči Fenelon. V tem oziru ni bila neslana poprejšnja vredba, da so tikali se dijaki v nižih šolah latinskih, vikali se v srednjih, gospodje nazivali v viših, ter tako tudi po vnanje priraščali k spodobni samostojnosti.

„Za menoj!“ kliče junaški vojvoda, in navdušeni gredó vojaci za njim v boj. Srečni dijaki, katerim voditelj je blag učitelj, jak v besedi in v dejanji. Nesrečni, katerim jak je le v besedi, če tudi učeni in medeni; krinko zapazijo, krinko nataknejo. Nesrečni pa nad vse, katerim je gojitelj sam zločest, ter jih v dvomnih zadevah, v razburjenih dobah, v mladostnem ognji vžgati zná, da strastno popustijo dolžnosti in prapor svoj pravi ter govorijo in počenjajo, kakor na pr.

Deverú.

Gospod moj, za hudiča!
Jaz delam po izgledu tvojem, ako
Slepar si ti, zakaj bi jaz ne bil.

Makdonald.

Mi ne promišljamo. To reč je tvoja.
Ti si poveljnik, ti nam ukazuješ,
Za táboj pojdemo i da nas v pekel
Popelješ!

Pač res, v pekel, ki ga peče že tukaj, pripelje voje svoje tak voditelj. Človek, vzlasti mlad človek je posnemajoča stvar, in vse stori izgled v mnogih prilikah. — Groza pregroza, ko bi o katerih učiteljih moglo se reči: „Poslušajte jih, ne glejte jih; kar vam porekó, storite; po njih delih pa nikar ne ravnajte!“ — Nekdaj so učili bolj v zgledih — v dejanji, sedaj pa učijo bolj v slovih — z besedo; toraj prihaja nam manj sadú, toži o sedanjem prebrisanem času Hergenröther. — Ker nas Bog ne bo sodil po našem znanji, temuč po našem djanji; je prav tedaj Nečásek učil in veléval mladosti krepostne navade, svést si, da človeka pozneje v viharjih življenja tolikrat

Le jasni zakon v mejah ga derží
I sled globoko vtisnjenih navad.

Potapljavec. *)

Potapljavec je z barko, ktera je vedno blizo, v zvezi z dušnikom in neko vervico, imenujejo jo vervico življenja. S tema daje mnogo znamenj onim delalcem, ki so na barki. Dokler je potapljavec pod vodo, ima na boku ladije dva čuvaja, ona pazita nanj, kakor pestinja na malo dete, ktero vodi. Ojstre postave prepovedujejo tema stražnikoma, kedar

*) c. f. l. 3. str. 43.

imata službo, pogovarjati se med seboj ali pa z drugimi. To bi jih raztreslo, potrebujeta pa popolne pozornosti, da nar manjše znanje na cevi ali vervici hitro zapazita. Ona dva sta odgovorna za življenje potapljavca pod vodo. Zarad večje varnosti priveže in ovije si potapljavec tenko nit okoli palca, da po tej niti lahko pot najde do ladije.

Pisatelj dalej v svoji poskušnji pripoveduje: „Na mojo čelado so mi priterdili dva konca kovinskih cevi. Po eni cevi, katero je zapirala močna zaklopnica, naj bi se izpuščal po dihanji sprideni zrak, po drugi pa dovaževal čisti. Na boku je ležala dolga gumielastična cevka skupaj zvita, kakor kača. Mornar vzame glavo te dolge kače, in jo privije z vijakom na pumpo tiskalko, rep njen pa na konec kovinske cevi na mojo čelado“. Ta priprava ni družega, kakor podaljšan človeški organ. Pumpa so zunanja pluća in cevka, ktera pelje do pumpe, je v vodo segajoči sapnik. „Zdaj mi zaprejo, govori dalej, še edino odpertje, s katerim sem bil z zrakom v zvezi, denejo mi namreč pred usta močno steklo. V tem trenutku pa začnejo pumpo goniti, sicer bi se bil res moral zadušiti. Sopol sem le skozi ta stroj. Pa bal sem se, če se kaj potere ali pokvari? Hitro so me potolažili, da se mi ni ničesa bati, kajti o tem primerljeji bi se hitro zaklopnica zaperla, da bi voda v cev ne mogla, z zrakom v čeladi bi pa že toliko časa shajal, da me iz vode potegnjejo. Slišal zdaj nisem nič, tudi govoriti nisem mogel, le videl sem prav dobro skozi steklene oči. Dali so mi znamenje, da naj grem do lestve, ktera je iz ladije v vodo peljala. Ali to ni bilo tako lahko. Svinčeni čevlji so bili težki, da sem komaj noge prestavljal, na hrbtu in na prsih sem bil s svincem obložen, in v obleki sem bil tako okorn, kakor bi me bili zašili v kože kake morske pošasti. Pa storil sem, kar mi je bilo mogoče, srečno dospel do lestve, ktere spodnji konec je peljal globoko v vodo.

Dobri potapljavci so mi pomagali in pokazali, naj sapnik denem pod levo ramo, verv pa naj čez desno plava. Cevko in vervico sta držala na barki dva moža, ktera sta bila od sedaj moja varuha. Lestva se mi je zdela dolga, akoravno je bilo do vode komaj deset čevljev. Čudno mi je bilo pri sercu, ko pridem do vode. Bilo je morje prav mirno ta dan, pa vendar me je prizdigovalo kljub moji teži. Še bolj čudni občutki pa so me spreleteli, ko sem bil tudi z glavo pod vodo in sem videl valove nad glavo poskakovati. Ali sem imel preveč ali premalo zraka? sam nisem vedel, kaj mi je? le zdelo se mi je, da se moram zadušiti. V tem trenutku prihrumi naval, in senci so mi bili stisnjeni, kakor z vertili. Naj rajše bi se bil vernil nazaj, pa sram me je bilo, in počasi sem se pomikal proti dnu morja, ktero je bilo na tem kraji samo 30 čevljev globoko. Komaj sem se toliko zavedel, da sem spoznal, kako svitloba pojema. Bil sem v nekaki bledni svetlobi, kakoršna je meseca novembra pri gosti megli v Londonu. Videl sem, da tù in tam plavajo žive stvari, kaj pa

so bile, nisem mogel razločiti. Čez nekaj minut, ktere so se mi pa dozdevale ko stoletja strahu in težav, sem prišel do dna, in sem imel nekaj, le slabo stalnega, pod nogami, na komur nikakor nisem mogel terdno stati, ampak vedno me je voda prizdigovala, in zmiraj sem se moral držati lestve, da se nisem prekucnil. Potapljavci vzamejo seboj velik drog, na kterege se kakor na palico opirajo. Nikakor nisem bil pri volji sprehajati se po dnu morja; grozovita tihota in strašna samota mi je vzela vse veselje. Svetleje pa je bilo na dnu kakor pri sredi lestve, in glava me je nehala boleti, kakor bi odrezal. Imeti sem hotel spominek, pripognil sem se in pobral nekaj kamenčkov, ter jih potisnil za pas. Potem sem dal znamenje in potegnili so me na poveršje.

Kako srečen in vesel sem bil, ko sem bil zopet na suhem. Sneli so mi nar poprej čelado in potem drugo obleko, in prepričal sem se, da se ta oprava ložej obleče kakor pa sleče. Rokava sta se rok tako prijela, da so jih morali z nekim orodjem raztegniti. Ta potapljavska oprava pa je res nepremočna, kajti moja obleka res ni bila čisto nič zmočena.

Na silne nevarnosti noben potapljavec ne misli, če se o njih govori, mu pravijo: Kdor je bojzljiv, ne postane potapljavec.

Dopisi in novice.

Iz Rajhenburga. Udeležba zadnjega shoda učiteljskega društva za okraje: Kozje, Sevnica in Brežice, 11. februarja v Rajhenburgu more se srednja zvati; bilo je navzočih udov 14. — Predsednik g. Jamšek otvorjaje skupščine zbrane serčno pozdravlja. Sočutno se spominja umerlega tovariša i uda našega društva, g. Knežarja, bilšega učitelja Šent-Peterskega. Dalje kliče v spomin zgubo odkritoserčnega, i delavnega tovariša g. Kregarja, koji se je preselil iz našega okraja na Prežin pri Celji. V naši okraj — na Blanco — je prišel g. Boštjančič, ki pa danes še ni navzoč. — Stari, neutrudljivi g. Luka Repotočnik, postal je nadučitelj in dobil je podučitelja g. Podpečana.

Po teh naznanbah prečita in potrdi se zapisnik zadnjega shoda. Nekemu podpore prosečemu učitelju v pokoji, se (gledé obilnih stroškov blagajničnih) dovoli 5 gl. in kmali odpošlje. — Mej navzoče se razdeli ravno izšli nemški imenik učiteljev i šol na Štajarskem, tistim, ki ga žele po 50 kr. — Blagajnik, g. L. Repotočnik naznanja društveno gmotno stanje, koje kaže nekoliko nedostatka. G. Jamšek poroča o zborovanji štaj. »Lehrerbund-a« 21. in 22. sept. m. l. na Ljubnem. — Temu poročilu sledi govor (nadaljevanje) g. J. Kunstiča o zgodovini Slovencev. — Zadnji govor o zemljepisji v ljudskeji šoli je govoril g. Jamšek. — Kot odposlanca prihodnjemu zborovanju štaj. »Lehrerbund-a« se volita g. g. Jamšek in Kunstič. Stavili so se nekateri nasveti; mej drugimi: g. Polanec spodbuja učitelje, da pristopijo kakemu vdovskemu društvu — on nasvetuje naročevanje na ministerske risne predlage izšle v veliki podobi, G. Jarc priporoča tovarišem marljivejše poročanje i dopisovanje večih ali manj-

sih dogodovčev i drugih šolo zadevajočih reči v domače strokovne i druge liste *). Pevanje bilo je prijetno.

Prihodnji shod bode drugi četertek po veliki noči v Rajhenburgu.

Iz Sent-Jernej na Dolenskem. Dragi »Tov.«, kaj pogosto si nam začel naznanjati smert onih mož, katerih se učitelji radi spominjamo, ker smo jih ob času njih bivanja visoko čislali. Preblagega gospoda dr. Etbina H. Coste ni več. Kaj nenadoma ga je smert prehitela. Žalostna nam majka! Dovolj so popisovali časniki izverstnost, delavnost, blagi značaj in duševne zmožnosti nepozabljivega ranjkega, in koliko je delal in se trudil v teh in unih družtvih, pa bil je zares z delom preobložen, kar je tudi meni v pismu mesca grudna p. l. tožil. Delal je vsestransko, pa tudi za učitelje dovolj. Bodi mu torej zemljica lahka. — Zopet nam naznanjaš smert v. č. gsp. J. Zavašnika, korarja in bivšega škof. višjega šolsk. nadzornika, uda c. k. dež. šl. svetu. Imel je ranjki tudi nas učitelje precej časa v roki. Bil je, po moji pičli znanosti, kaj izverstn pedagog; kako nas je sukal pri konsist. skušnji, obisti in jetra preiskoval in v gibal, koliko kdo zna. Ni bil pevec, pa je vendar dobro poznal, kdo zna lepo peti in igrati, ter tudi rad poslušal lepo petje. Bil je res navdušen, ko sva pri skušnji z ranjkim učit. g. Tomcom prepevala lepe pesni. Jemal je včasih bič v roke, ter šibal učitelje s prepogostim preseljevanjem f. t. d.; pa je tudi rad odpustil, kar sem sam iz njegovih ust slišal, ko sem imel včasih to čast, biti v njegovi družbi. Vse dobro, kar je nam učiteljem storil, naj mu poplača dober Bog na unem svetu, in naj da njegovi duši večni mir in pokoj! —

V nedeljo popoldne ob 4. uri, 14. svečana, smo pokopali soprogo, roj. Kamničanko, gsp. Andreja Gerčarja, učitelja iz Čateža na Dolenskem. K pogrebu je prišlo mnogo učiteljev in učiteljic iz Kranjskega, pa tudi iz Štajarskega, ki so zapeli pogrobnico: Blagor ji (mu), ko se spočije, v čerhi persti mirno spi.

Šolarjev je zopet letos obilo. 10. svečana sem na vradni dopis c. k. okraj. šolsk sveta poslal v Kerško izkaz, koliko otrok je v letih 1874, 1873 in 1872 v šolo hodilo. — Število je kaj veliko. L. 1874 jih je bilo 420; l. 1873 — 396; l. 1872 pa 417; tedaj od 3 let skupaj 1233, ki so našo šolo obiskovali. Bog!

J. Sajò.

Iz Ljubljane. 14. p. m. smo izročili materi zemlji truplo ranjkega gsp. J. Zavašnika, korarja in bivšega šolskega nadzornika. Ranjki je bil svoj čas katehet na normalni šoli v Ljubljani in od l. 1851 višji škofijski šolski nadzornik ljudskim šolam. Tukaj v visoki službi se je pokazalo, da je bil postavljen pravi mož na tako odličnem mestu. Bil je g. Z. bistrega uma, posebno izurjen v opravilih, ki so se strinjale z njegovo visoko službo; posebno pa se je odlikoval njegov talent za organiziranje. Ni kmalo moža najti, da bi bil v kratkem času toliko dosegel, kakor ravno g. Zavašnik. Nekoliko je »Tov.« o tem govoril, ko je l. 1869 vlada prevzela višje nadzorništvo ljudskih šol. Dasiravno je bilo veliko šol na novo vstanovljenih, vedel je g. Z. pridobiti sposobnih učiteljev za nove šole. Osnoval je v Idriji, v tihem rudarskem mestu, preperandijo, kjer se je od preperandov manj učenosti tirjalo, kakor v Ljubljani. — Koliko prav dobrih in verlih učiteljev, ki še sedaj delujejo po ljudskih šolah, je dalo samo mesto Idrija. Iz vseh strani Kranjskega so hiteli mladeniči pripravljati se za učiteljski stan, ker tam se niso mnogo, pa to dobro in praktično učili, in jim je bila med drugim posebno prilika dana, izuriti se v godbi.

*) To so tudi po vsem naše misli. Enemu ta, drugemu drug list v gaja, vanj naj dopisuje. — Objektivno pisane stavke vsak list rad prejema, in iz vsacega kraja je poročevati, česa učit. sobrate zanimiva. (Vred.)

Nastopila je pod g. Z. zlata doba ljudskemu šolstvu na Kranjskem, duhovska in deželna gosposka je delala v lepi vzajemnosti, odpravljene so bile čisto nemške slovnice in berila, in vpeljale prav dobro sestavljene knjige za slov. otroke. Učiteljstvo se je med sabo skušalo, veljal je le tisti kaj, ki je dolžnosti svojega poklica na tanko spolnoval. G. Zavašnik je bil avtokrat, pa v lepem, dobrodejnem imenu te besede. Združeval je očetovsko resnobo in ostrost z materinsko blagostjo in prizanesljivostjo. (To tudi poterjuje dopis iz Šent-Jernej.) Učitelj z doma počernjen, je dostikrat pri g. Z. najdel pomoči in vsmiljenja, ker je bil nad zatožencem in tožnikom, in navadno vse okoliščine in osebe dobro poznal, je stvar dostikrat drugače sodil, kakor drugi, sicer pa stvar tako uravnal, da je obemo strankama bilo vstreženo. Učitelji so pod njegovim nadzorništvom dobro vedeli, pri čem da so, kaj imajo storiti, kaj opustiti. — Ker je skofijski nadzornik prav za prav le to spolnovati imel, kar je vlada zahtevala, ni moglo drugače biti, da je g. Z. v nekaterih časih posebno povdarjal nemščino po ljudskih šolah. Vendar se v tem času slovenščina ni sistematično spodrivala, in tadanje ponemčevanje je bilo sedanjemu podobno kakor namalan ogenj prayemu, slovenščine ni sovražil, niti preganjal iz svoje iniciative narodnih učiteljev. Najhuja beseda iz njegovih ust je bila: »Ne vtikujte se v reci, ki vas ne brigajo«. In o tem času, ko so ga slovenski časopisi napadali, ker je bil v nasprotju z narodnim prizadevanjem, se je enkrat izrazil: »Sedaj ne marate več za me, ampak svoje ukaze dobivate od drugod«. — A s tem očitanjem je bilo vse odpuščeno, in ostal je g. Z. očetovski prijatelj učenikom ves čas svojega nadzorovanja. Pri njegovem odpustu so mu izročili učeniki zahvalnico v spomin, o čemur je tačas »Tovariš« bolj obširno pisal.

Pod njegovim zaštitjem se je osnoval »Učit. Tov.« Učitelje je spodbujal k naročevanju in k dopisovanju, dopisnikom je rad naklonil kako darilo, ostal je listu ves čas naročnik. Dasiravno je »Tov.« včasih prinašal sestavke, ki mu niso bili po vsem všeč, vendar se ni nikoli zaradi tega maščeval nad dopisniki, in odkritoserčna beseda ga ni razdražila. Njegovo uspešno delovanje pri šolstvu je še vsem živo v spominu, in pozneje bode o tem zgodovina poročevala. Poslednja leta je g. Zavašnik bolehal in počasi pešal, dokler mu smert ni oči zatisnila 12. p. m. Njegovega pogreba se je narod in duhovščina obilno vdeleževala, a ne v taki meri tista stranka, s katero je »in politicis« zmirom glasoval. — Zadnja leta pokojnega nas pa posebno živo spominjajo nestanovitnosti in minljivosti vsega časnega. — Svet pä, in vse, kar je na njem mine, a beseda Gospodova ostane na veke.

— Iz prijateljske roke smo dobili 5 gl. za slov. učit. društvo in 2 gl. za »Narodno šolo.« — Domoljubi po Slovenskem, ako vam je kaj mari za domorodna učiteljska društva, podpirajte jih! — Nemci vam dajejo tukaj lep zgled; iščejo svojih ljudi, a narodni učitelji iščemo podpornikov. Tudi vi, učiteljski tovariši podpirajte nas; kaj opravimo sami, ako nimamo prijateljev po deželi, ki bi bili z nami enakih misli! — Važno vprašanje je pri vsakem društvu denarno vprašanje, tako tudi pri našem društvu. Dolga sicer nimamo, a mnogo tudi ne opravimo; nimamo prihodkov. Tiskovina za »Imenik« nam je vzela 153 gl. 87 kr.; razprodalo se je tudi nekaj imenikov, a ne mnogo; letos tedaj ne bode »Imenika«; — a imamo pa bukvarnico, za katero se zmirom kolikor toliko nakupuje; tudi imamo nekaj časopisov naročenih, n. p. Volkshule, Schulbote, Schulpraxis, več časopisov dobiva pa »Tovariš« za zameno, kateri se tudi udom dajejo, ako se za nje oglase. — Naše vodilo bode tudi odslej, kakor je bilo dotlej: spoštovanje do svete vere in ljubezen do domovine. Komur

dopada to glasilo, naj nas podpira; društvo pa ostane toliko časa, dokler najde prijateljev vzlasti iz med učiteljev. — („Imenik šol in učiteljev po Slovenskem pr. l.“ se dobiva sedaj za 20 kr. pri vredništvu ali pa pri gsp. Milicu na st. tergu h. št. 33.)

Iz seje dež. š. sveta 7. januarja t. l. Predsednik, c. k. svetovalec in vodja dež. vlade Bohuslav vitez pl. Vidman pove, da je bilo 31. decembra p. l. pod njegovim predsedstvom pri posvetovanji članov c. k. dež. vlade, c. k. finančnega vodstva, kranjskega deželnega odbora, c. k. dež. šolsk. sveta in zvedencev določeno in dognano pravilo, kako ravnati in gospodariti s šolskimi zavodi (Schulfonde) na Kranjskem; to se bo de razglasilo po dežel. zakoniku. (Sedaj je »post tot discrimina rerum«, po toliko pritožbah, uravnano učiteljsko splečevanje, odsihdob menda ne bo več slišati, da učitelji ne dobivajo redno svoje plače.

Prošnja učit. pripravnice, naj se ji spregleda dveletno praktično službovanje, da napravi učiteljsko spraševanje, predlaga se ministerstvu za uk in bogočastje. — Neki c. k. okrajni šolski svet predlaga podavajoča pisma za nadučiteljsko službo, in tudi v tej zadevi pritožbe mnogo članov krajnega šolskega sveta in srenjskega zastopa; vračujejo se pisma okraj. šl. sveta nazaj, ker nimajo v sebi podavanja (Praesentazion) v smislu postave in niso za službeno obravnavo; služba naj se vnovič razpiše, potem se poterdi izzebranje članov krajnega šolskega sveta in nova volitev kot postavna. Članovi c. k. spraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole dobé nagrado za njih trud za l. 1874. — Prebero se obravnavne pisma, ki jih je predložil c. k. okrajni šolski svet v Planini zastran vstanovljenja lj. šol v Godoviču, na Vojskem, v Ledinah in v Spodni Idriji; za šolo v Godoviču se daje 1200 gl.; na Vojskem 2100 gl. v Ledinah 1700 gl., v pripomoč za zidanje; zastran šole v Spodnji Idriji se bo de dalje obravnavalo. — Podučiteljski službi na 2 razrednih šolah v Trebnjem in v Čermošnjicah se spremenite v učiteljski, 1razredna šola v Žužemberku postane 2razredna; plača bo de na teh 3 šolah za 2 učitelja sedaj po 400 gl., v Trebnem in Žužemberku pa od 1876. l. po 450 gl. — Na 1razrednih ljudskih šolah v Košani in v Šturijah se poviša plača od 400 na 500 gl., ker pa za letos to ni v proračun vzeto, velja to še le s 1. januarijem 1876. Razreši se več prošenj za podporo.

Odgovor „Schulzeitung“. — Koliko jaz cenim svoj zemljevid vojvodine Kranjske, povedal sem pri učit. skupščini. — Naj boljša kritika moje mape bi bila res ta, da bi bil kdo zmed vas pri mojih okoliščinah in pri isti podpori od strane merodajnih osob kak potrebni zemljevid narisal in na svoje troške izdal. A kritikovati je lože, kakor delati.

Iz sestavkov, ki smo jih brali v »L. Schlzgt.« dne 10. svečana pa sklepam:

1. Na Kranjskem je bolje za podučevanje v zemljepisji, da so gole stene kakor kak začasni učni pripomoček.

2. Učiteljem, ki iz lastnega nagiba kakšen šolski pripomoček doverše, škoduje to na veljavi in dobrem imenu.

3. Za obstanek Avstrije moj učni pripomoček ni bil občno nevaren, ker po nekaterih šolah na Dolenjskem mu je bil dovoljen prostor med učnimi pripomočki, a v logaškem in drugih okrajih je bil toliko nevaren in škodljiv, da je mahom mogel iti pod klop. — To poterjuje g. učitelj Dermelj sam v svojem »Eingesendet v L. Schlzgt.«

Na Marskem so žandarmi odpravljali zemljevide česke kronovine; no, pri nas pa jim tega ni treba in ne bo, ker prosim vse g. učitelje, da naj mahoma sodelujejo pri dobrih zemljevidih kranjski, če tudi so g. deželni nadzornik pri uč. skupščini dovolili, rabiti ga dosihdob, ko pride boljši na svitlo. Ne morem in nočem dalje težko vest imeti, da jaz oviram razvitek kranjskega šolstva na podlagi

učnega reda od 20. avgusta 1870. Naj si pomaga vsak g. g. tovarišev, kakor more, kadar razlaga zemljepis kranjski, narisa naj zemljevid na tablo; vsaj to je »zulässig«, če je še tako slabo. Če si pa ne upa, narisati ga, no! naj pa opusti; zato mu ne boče treba nikomur odgovornemu biti. Kar kdo nima, tudi dati ne more. F. Stegnar.

— Slovensko učiteljsko društvo je imelo odborovo sejo 11. pr. m. Navzočih je bilo 6 odbornikov, 4 iz Ljubljane in 2 iz dežele. — G. perversednik naznani, da se je g. Gerkman iz Ljubljane pismeno odpovedal odborništvu. — Govorilo se je mnogo, kako povzdigniti društvo. Vgibalo se je sem in tje, a uganilo se ni ničesa gotovega. — Bodočnost pa je taka, kakoršno si pripravimo; samo po sebi pride le smert. Že je ura odbila najjst, čas je, da se predramite tovariši, in pogledate okoli sebe; društvo pa le takrat kaj velja, ako ima društvenike za sabo, ki ga duševno in materialno podpirajo.

Zahvala.

Slavna hranilnica v Ljubljani je zopet letos podarila „Narodni šoli“ 100 gl. av. v. za nakupovanje šolskega blaga revnim šolam, ki si same nemorejo tega omisliti. Za lepi dar in blago pripomoč izrekuje naj toplejšo zahvalo Odbor „Nar. šole“.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na enorazredni ljudski šoli v Krašnji je učiteljska služba s plačo 400 gl. in s prostim stanovanjem izpraznjena.

Prošnje s potrebnimi dokazi se morajo do 25. marcija t. l. pri krajnem šolskem svetu v Krašnji, in sicer prošnje unih učiteljev, ki so že v službi, po poti predpostavljene okrajne šolske oblasti predložiti.

C. k. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 17. svečana 1875.

Na Štajarskem. Učiteljska služba izpraznjena v Cezanjovcih razpisuje se s plačo 550 gl. in prostim stanovanjem do 25. marcija t. l. Prosilci morajo biti zmožni nemškega in slovenskega jezika.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru dne 11. svečana 1875.

Na Goriškem. V sežanskem okraju se razpisujejo s tem učiteljske službe enorazrednic v šol. občinah 3. vrste v Povirju, Gorjanskem, Nabrežini, in v šol. občinah 4. vrste v Mavhinjah na Repnemtaboru in Gabrovici.

Dohodki teh služeb so določeni v §. §. 22., 30. in 33. dež. šol. postave 10. marcija 1870.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja, najdalje do 20. marcija t. l. pri dotičnih krajnih šol. svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po sebi predpostavljenih šol. oblastih.

C. k. okrajni šolski svet v Sežani 21. februarja 1875.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. J. Šetina, spraš. kandidat, postane učitelj v Černomlju.

Na Goriškem. V Solkan pri Gorici pride gna. Bavcon; v Ajdovščino gsp. France Setničar iz Šempasa; v Šempas gsp. Jernej Rajar iz Lokovca; v Lokavec gsp. Blaž Pernišek iz Ljutomera na Štaj.; v Podgoro gsp. Franjo Peric iz Ročinja.

G. F. R. v P. Tretavov „Der kleine Zeichner“ pridé z drugimi naročenimi rečmi v kakih 8 dneh iz Lipske. — Za denar se ne bojte!

Današnjemu listu je pridjan „Kazavec“ št. 2, 2 strani.

TOVARIŠEV K a z a v e c

pri 5. l. 1. marca 1875. št. 2.

Kdor hoče kako naznanilo o šolskih rečeh ali sploh kaj primernege v „Tovarišu“ naznanjati, plača za vsako verstico s takimi le navadnimi čerkami 4 kr. za enkrat, dvakrat 6 kr., trikrat 8 kr.

Naznanilo.

Pri

Janezu Sodnikar-ju

stanujočem

na starem tergu h. št. 168 v Ljubljani

je mnogo **godbineh inštrumentov** na prodaj, in sicer:

1. **Harmonika** s $6\frac{3}{4}$ oktavom, z dvojnim basom in diskantom in s štirimi potezleji (registri).
2. **Harmonika** z $5\frac{1}{2}$ oktavom, z oktavilom in s štirimi potezleji.
3. **Harmonika** z $4\frac{1}{2}$ oktavom, s pedalom in šestimi potezleji.
4. **Miza z harmoniko** za vertiti, s tremi potezleji.
5. **Dvojne citre.**
6. **Harmonika** za vertiti.
7. **Glasovir** z $6\frac{1}{2}$ oktavom.

Vse imenovano je jako dobro in izverstno blago in zelo po ceni.

100

Obiskovalnih listikov

Visitkarten à la minute,

z lepimi čerkami, kot litografiranimi,
se natiskujejo v **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani,
na starem trgu šte. 33, po **60** kr., **70** kr. in naprej.

V **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani se dobivajo:

- Obrazec **A.** Šolski zapisnik (Schul-Matrik).
" **B.** Zapisnik (Katalog).
" **C.** Razrednica (Klassenbuch).
" **D.** Izpisek šolskih zamud (Ausweis über Schulversäumnisse).
" **E.** Izpustnica (Entlassungs-Zeugnis).
" **F.** Odhodnica (Abgangs-Zeugnis).
" **G.** Knjiga o izpustu (Entlassungs-Buch).
" **H.** Šolsko spričalo (Frequentationszeugnis).

Cena: 1 bukve **54** kr., 1 pola **2½** kr.

- " **I.** Šolska naznanila (Schulnachrichten) 1 bukve **70** kr.
Tednik, 1 bukve **54** kr.; **Inventar** za ljudske šole,
1 bukve **48** kr.; **Opominovanjski listi** do starišev zastran
otrok za šolo vgodnih, 1 bukve **48** kr.

Pri naročilu naj se določi, ali hoče kdo slovenske ali nemške obrazce.

Dalje se tu dobiva:

Slovenska slovnica za pervence,

spisal **A. Praprotnik**.

(Tretji nespremenjeni natis.)

Veljá zvezana v platnenem herbtu **30** kr. Kdor jih več vkup
vzame, dobí na vsakih **12** iztisov **1** po verhu.

To slovnico je gospod minister za uk in bogočastje z ukazom
17. dec. l. 1869 s št. **10400**. slovenskim ljudskim šolam dopustil in
sl. c. k. deželna vlada v Ljubljani jo je z ukazom **27. dec. l. 1869**.
s št. **9558**. ljudskim šolam na Kranjskem priporočila. Sporočilo o
avstrijskem šolstvu („Bericht über österr. Unterrichtswesen“, **2 Th.**
str. **546**) govori o tej slovnici tako-le: „Praprotnikova slovnica
ravná se po učilu, po katerem se učenec po lahko umevnih izgle-
dih napeljuje do slovniških vodil, in ko si jih prisvoji, zapominja
si jih dobro v mnogih vajah“.